

Hickman'ın Karar Yorgunluğu Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Covid-19 Sürecinde Bir Araştırma

Adaptation of Hickman's Decision Fatigue Scale into Turkish and a Study in the Covid-19 Process

Nuriye SARIAKÇALI¹ , Gülşen KIRPIK²

Geliş Tarihi (Received): 23.07.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 06.10.2022

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2022

Öz: Bu çalışmada Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen “Karar Yorgunluğu Ölçeği”nin Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. Bu kapsamda, COVID-19 pandemi döneminde çalışanların karar yorgunluklarının olup olmadığının ve karar yorgunluk düzeylerinin farklı sektörlerde çalışanlar açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Verilerin toplanmasında online anket toplama platformu olan Google formlardan faydalanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle elde edilen 446 örneklem üzerinden analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde yapısal eşitlik modellemesi altında doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda, Hickman karar yorgunluğu ölçeğinin farklı sektörlerde çalışanların karar yorgunluk düzeylerinin tespit edilmesi için kullanılabilceği ortaya konulmuştur. Ayrıca, araştırmaya katılan çalışanların COVID-19 pandemisi sürecinde karar yorgunluk düzeylerinin genellikle düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bazı sosyo-demografik özellikler açısından da çalışanların karar yorgunluk düzeylerinin farklılaştığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hickman'ın Karar Yorgunluğu Ölçeği, Karar Yorgunluğu, Covid-19 pandemisi.

&

Abstract: In this study, the “Decision Fatigue Scale” developed by Hickman et al. (2018) was adapted into Turkish. In this context, it is aimed to determine whether employees have decision fatigue during the COVID-19 pandemic period, and whether their decision fatigue levels differ in terms of employees in different sectors. Google forms, an online survey collection platform, were used to collect the data. Analyzes were made on 446 samples obtained with the "easily accessible sampling" method. In the analysis of the data, confirmatory factor analysis methods were used under structural equation modeling. As a result of the analysis, it has been revealed that the Hickman decision fatigue scale can be used to determine the decision fatigue levels of employees in different sectors. In addition, it was determined that the decision fatigue levels of the employees participating in the study were generally low during the COVID-19 pandemic process. In terms of some socio-demographic characteristics, it was observed that the decision fatigue levels of the employees differed.

Keywords: Hickman's Decision Fatigue Scale, Decision Fatigue, Covid-19 Pandemic.

Atıf/Cite as: Sarıakçalı, N., Kırpık, G. (2022). Hickman'ın Karar Yorgunluğu Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Covid-19 Sürecinde Bir Araştırma. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1171–1185. doi: 10.11616/asbi.1146908

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

Jel Codes: M10, M12, D81

¹ Nuriye Sarıakçalı, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, nuriyesariakcali@gmail.com.

² Dr.Öğr. Üyesi, Gülşen Kırpık, Adıyaman Üniversitesi, gkirpik@adiyaman.edu.tr. (Sorumlu Yazar)

1. Giriş

Günümüzde halen etkisi devam eden COVID-19 pandemi salgınında yöneticiler ve çalışanlar karar verme süreçlerinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu süreçte karşılaşılan zorluklar sektörler arasında farklılık gösterebilmektedir. Karar vermek en uygun olanı tercih etmek gibi basit bir süreç iken karmaşık koşullar bunu güçleştirmekte doğru karar verebilmek günümüzde daha zor olmaktadır (Kırpık, 2020: 385). Milyonlarca defa karar verme durumunda kaldığımız hayat boyunca çoğu defa sorunlarla karşı karşıya gelinmektedir. Karmaşık ve zorlu karar alma süreçleri sırasında çoğunlukla beyin yorulmakta ve bunlar alınan kararlara da etki etmektedir (Akdemir, 2020: 434-436).

Karar, planlanmış olan bir eylem planına yönelik beklentilerin, karar verecek olan bireyi sonuç verme olasılığı en yüksek düzeyde olacak eylem tarzını seçmeye iten ve ulaşılmak istenen amaç için alternatifleri değerlendirme aşamasındaki bir andır (Campbell vd., 1983:108'den akt. Genç, 1994: 16; Certo, 2003; Dessler, 2004; Adair, 2000; Akdemir, 2020). Farklı bir tanımlamayla ise karar, ilgili seçenekler arasında farklılaşmanın entelektüel sürecinde atılmış olan bir adımdır (Donaldson ve Clifftort, 1980; Gilovich vd., 2002; Baştuğ, 2006: 41; Genç, 1994: 13; Kuzgun, 2003: 152). Karar vermek ise bireyin herhangi bir durumda yapması gereken bir eylem planı üzerinde düşündükten sonra bir yargıda bulunmasıdır. Karar vermek; fırsat bulmak, olası eylem yollarını bulmak, eylem planları arasında tercih yapmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır (Harrison, 1996: 46). Ayrıca, karar verme, insan davranışlarının en temel bilişsel süreçlerinden birisi (Wang ve Ruhe 2007: 83; Polman ve Vohs, 2016: 471) olarak da tanımlanmaktadır.

Covid-19 pandemisi ile birlikte karar alma süreci daha karmaşık ve zorlu bir hale dönüşmüştür ve bu durum çalışanların başarısını etkileyebilmektedir. Konuya yönelik, Covid-19 pandemisi sürecinde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Literatürdeki bu boşluğun doldurulması bu araştırmanın çıkış noktasıdır. Buradan yola çıkarak bu araştırmanın temel amacı Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen Karar Yorgunluğu ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasıdır. Bu bağlamda, pandemi sürecinde çalışanların yaptıkları işler ile ilgili karar yorgunluk düzeylerinin ne durumda olduğu bir alan çalışması ile incelenmiştir. Aynı zamanda bu araştırma ile farklı sektörlerdeki çalışanların (sağlık, eğitim, mühendislik, güvenlik, emniyet ve savunma ve diğerleri gibi) karar yorgunlukları arasında farklılık olup olmadığı da ortaya konulmuştur. Bu durum çalışmanın ikincil amacını oluşturmuştur. Ayrıca, elde edilen bulgu ve sonuçların sektörlerdeki yöneticiler başta olmak üzere, gelecekteki diğer araştırmacılara da yol göstereceği öngörülmüştür.

2. Literatür

Karar yorgunluğu kavramı, ilk kez Baumeister ve diğerleri (1998) tarafından yapılan çalışmada kullanılmıştır. Bu çalışmaya göre karar yorgunluğu, kişilerin kendi bilişsel kaynaklarını tüketerek tıpkı kas yorgunluğuna benzer bir durum gibi açıklanmıştır. Diğer bir ifadeyle, karar yorgunluğu, psikolojik ve bilişsel olarak zorlayıcı koşullarda kendini gösterebilen ve öz-düzenleme başarısızlığına ve karar verme kalitesinin düşmesine neden olan bir yapıdır. Karar verme aşamasında gerçekleşen sürekli tekrarların etkisine çoğunlukla karar yorgunluğu denir (Persson vd., 2019: 1194). Beynin karar yorgunluğu ise, beyin çok karar vermişken karar vermekte tembellik halidir (Eagleman, 2013).

Karar verme bazen basit gibi görünen durumlarda bile çok fazla tekrar içermesi nedeniyle karmaşıklığa yol açabilir. Bu gibi durumlarda karar verme süreci zorlaşır (Pignatiello vd., 2020: 5). Bir başka ifade ile karar yorgunluğu beyin çok karar vermişken karar vermekte tembellik gösterdiği hal olarak tanımlanabilir (Eagleman, 2013). Ayrıca, benzer şekilde Hunt ve diğerleri (2021: 3349) tarafından da karar yorgunluğu, sınırlı bilişsel kaynaklar tükenirken, tekrarlayan karar vermelerin sonuçlarının yeteri kadar olumlu olmadığı ve tutarlılık seviyesinin düşük olduğunu gösteren bir durum olarak açıklanmaktadır. McDonnell (2016: 10) tarafından ise, insanların gün içerisinde kaliteli karar vermelerinin sınırlı olduğu ve bu yüzden de karar yorgunluğu yaşayabilecekleri ileri sürülmektedir (akt. Pignatiello vd., 2020: 5).

İnsanların sahip olduğu en önemli yeteneklerden birisi olan karar verme süreci üzerinde birçok değişken etkili olmaktadır. Bireysel özellikler, değerler, inançlar, tutumlar ve kişilik tipleri gibi değişkenlerin

verilecek olan kararlara etki ettiği ifade edilebilir (Radwin, 1998; Hagbaghery vd., 2004; Hedberg ve Larsson, 2004; Sucu vd., 2012; Tekin, 2009: 14-15; Can, 1992: 235; Kırıl, 2015; Moç, 2019: 2078-2079). Kişilerin doğru karar verme süreçlerini etkileyecek başka durumlarda bulunmaktadır. Kaygının yüksek olduğu, mükemmel karar verme duygusunun yoğun olduğu durumlarda, sorumluluk duygusu ve bunların yarattığı olumsuz etkiler de doğru karar almayı engelleyebilmektedir (Can, 1992: 233; Tekin, 2009: 14-15). Öte yandan yaşanan toplumsal değerler de (kültürel değerler, örf ve âdet vb.) çevresel öğeleri oluşturmakta ve bunlardan gelen olumsuz etkilerin kararları etkilediği söylenebilmektedir. Bilişsel yorgunluk, kararın verilme aşamasındaki süreler zaman etmeni olarak karar vermeyi etkileyen faktörler içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte kararın zamanında ve doğru şekilde iletilmesi, karar vermeyi etkileyen bir diğer faktördür (Tekin, 2009: 14-15; Can, 1992: 235).

İnsanlar sürdürdükleri yaşamları boyunca çok çeşitli kararlar vermekte ve bu verdikleri kararlar neticesinde de olumlu ya da olumsuz durumlarla karşılaşmaktadırlar. İnsanlar karar verme aşamalarında alternatifler belirler ve bunların arasından en iyi ve doğru olanı belirleyerek seçim yapmak isterler (Schall, 2005: 9). Yapılan seçimin doğru olması tatmin ve başarı getirdiği gibi yanlış verilen kararlarda aksini oluşturabilmektedir. Günlük hayatta, iş hayatında defalarca karar verme durumunda kalmak ve verilen kararın en iyi ve doğrusunun olmasını istemek ve yaşanan durumlar neticesinde karar yorgunluğunun oluşması, devam eden süreçte yanlış ve istenmeyen kararlar verilmek durumunda kalınabilmesine neden olabilmektedir. Yargıçların yoğun karar verme süreçlerinin akabinde gün sonunda alınan kararlarda hatasız ve kalitesiz karar verme durumunda kalmaları sonucunda karar yorgunluğu kavramı ortaya atılmıştır. Aslında iş hayatında, günlük hayatta saygınlık kaybı, motivasyon kaybı, rekabet koşullarının hâkim olduğu günümüz dünyasında başarısız olma, telafisi olmayacak sonuçların gerçekleşmesi verilen kararlar neticesinde gerçekleşmekte ve doğru karar vermenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bunlar gibi birçok faktörden etkilenen karar verme süreci, karar yorgunluğu olarak tanımlanan pasif ve anlamsız duygularla sonuçlanabilmektedir (Hickman vd., 2018).

Ayrıca, karar yorgunluğu "ego tükenmesi" olarak da tanımlanmaktadır (Baumeister vd., 1998). Öyle ki ego tükenmesi, kendini kontrol etmeyi azaltan ve daha düşük kalitede kararlarla sonuçlanan yorgunluğu ifade etmektedir (Hickman vd., 2018; Loveland, 2019: 54). Bu yorgunluk "bir kişi tarafından üst üste karar alma" sonucu ortaya çıkmaktadır (Baumeister ve Tierney, 2011). Kişinin her kararıyla beyni yorulmakta olup bu beyin yorgunluğu zor kararlarda daha fazla zihinsel yorgunluğa sebep olmaktadır (Akdemir, 2020: 434). Zihinsel kaynakların tükenmesi sonucu karar yorgunluğu meydana gelmektedir. Öz denetim için gerekli olan dikkatli bilişsel işlem ve sistematik karar verebilmek için zihinsel kaynakların sınırlı olduğu savunulmaktadır (Pignatiello vd., 2020: 123). Karar verebilme aşamasında gerekli olan bilişsel kaynakların yeterli olmadığı durumlarda ise öz denetim bozulabilmektedir. Bu gibi nedenlerden ötürü insanların karışık ve yoğun karar verme süreçlerinden sonra karar verme yorgunluğu oluşmakta ve daha sonraki kararların kalitesi azalabilmektedir. Psikoloji alanında yapılmış olan birçok çalışma bunlara kanıt olarak gösterilebilmektedir (Hirshleifer vd., 2019: 84). Psikolojide, yoğun ve uzun süreli yaşanan stresin, üzüntü ve kaygı durumunun yani yaşanan duyguların, risk değerlendirme ve buna yönelik karar verme aşamalarında etkili olduğu görülmektedir (Phelps vd., 2014: 270). Psikososyal etkilerinin çok fazla görüldüğü pandemi süreçlerinde de yaşanan, öngörülemeyen belirsiz durumlar sonucunda da bireyde kaygı, stres, korku ve endişe durumu görülmesi kaçınılmaz bir durum olarak görülmektedir (Kurt ve Karaaziz, 2021: 89).

Literatüre bakıldığında karar yorgunluğu ile ilgili önemli durumsal öncüller olduğu görülmüştür. İlk durumsal öncül günün saati ile ilgilidir. Sievertsen ve diğerleri (2016) ile Kouchaki ve Smith'in (2014) öğrenciler üzerine yaptıkları araştırmada, günün saatleri ilerledikçe öğrencilerin performanslarının azaldığı ortaya konmuştur. Sağlık hizmetinde de gastroenterologların kolonoskopiler sırasında polip tanımlanmasına ilişkin karar vermede günün saati etkili olmaktadır. Benzer şekilde, Kemper (2014) tarafından, bir doktorun hasta için antibiyotik reçete etme gerekliliği olmamasına rağmen karar verme sayısı arttıkça mesainin ileri saatlerinde reçete etme olasılığının arttığı ortaya konulmuştur. Diğer taraftan fizyolojik faktörlerin de (kan şekeri seviyeleri, uykusuzluk, yorgunluk, açlık, susuzluk vb.) karar vermeyi

etkilediği (Gailliot ve Baumeister, 2007; Danziger vd., 2011; Harrison ve Horne, 2000; Baldwin ve Daugherty, 2004; Scott vd., 2014) öngörülmüştür. Karar yorgunluğunu etkileyen çok sayıda iç ve dış faktörler bulunmaktadır. Çalışma ortamı, ağır iş yükü, alınması gereken kararların sayısı, niteliği, önem derecesi, zamanı gibi birçok faktör, karar yorgunluğu oluşmasına neden olmaktadır (Natal ve Saltzman, 2022: 5).

Karar yorgunluğu, herhangi bir konuda karar verme süreci sırasında, seri olarak karar verme veya karar vermede zorlanıldığı durumlarda ortaya çıkan, bunlarla başa çıkma yeteneğinin azalmasının bir sonucu olarak gelişen bir durumdur. Öyle ki, bu durum bir kararın planlanmasını ve uygulamasını etkilemektedir. Karar yorgunluğu oluşması birçok meslek grubu için daha kritik olmaktadır. Bu teori, bu meslek grupları içerisinde yer alan, yargıçlar, ürün tüketicileri, öğretmenler, bilgi teknolojisi alanında çalışanlar, sağlık hizmetleri alanında çalışanlar üzerine yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Kütüphaneciler üzerine yapılan bir çalışmayla da karar yorgunluğunun oluşmasının riskli olabileceği gösterilmiştir (Natal ve Saltzman, 2022: 9). Karar verme durumu bir süreç olarak düşünüldüğünde, karar yorgunluğu teorik olarak karar verme sürecinin herhangi bir aşamasında oluşarak karar verme sürecini etkileyebilir. Bu nedendir ki karar verme sürecinden önce ve sonra karar yorgunluğunun olası etkisini göz önünde bulundurmamak önemlidir (Pignatiello vd., 2020: 129). Tekrarlayan karar verme süreçlerinin sonunda karar yorgunluğu gelişir ve bunun neticesinde kötü tercihler yapılmasına neden olunur (Hunt vd., 2021: 3343). Karar yorgunluğu, sınırlı bilişsel kaynaklar tükenirken, tekrarlayan karar vermelerin sonuçlarının yeteri kadar olumlu olmadığını ve tutarlılık seviyesinin de düşük olduğunu gösteren bir ifadedir (Hunt vd., 2021: 3349). Özellikle karar yorgunluğu sağlık çalışanlarının ağır çalışma şartlarına yönelik geliştirilebilecek düzenleyici politikalar oluşturulmasında önem arz edebilir (Pignatiello vd., 2020: 132).

Danziger ve diğerlerinin (2011: 6889-6890) yapmış oldukları yargılama sürecinde karar verme ve etkileyen faktörlerle ilgili çalışmada, tekrarlanan yargılar ve karar almaların bireysel olarak zihinsel kaynakları tükettiği, yürütme işlevlerini etkilediği ve verilmesi gereken daha sonraki karar sürecine etkide bulabileceğiyle ilgili vurgular yapılmıştır. Zihinsel tükenmelerin statükoyu kabul ederek verilecek kararları basitleştirme ve bunları artırma eğiliminde olduğu gösterilmektedir. Çalışmada gününün bitimine doğru ve yemek vakitlerine yaklaştıkça şartlı tahliye hakimlerinin mahkumların lehine daha az karar verdikleri gösterilmektedir. Farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda, daha önceki verilen benzer karar verme süreçlerini dikkate alarak mevcut durum (statükoya güven) hakkında karar verilirken önceki bir belgeye güvenmeyi tercih etmekte olduğunu göstermektedir (Samuelson ve Zeckhauser, 1988; Johnson ve Goldstein, 2003; Sunstein, 2014; Persson vd., 2019). Yapılan başka bir çalışmada ise herhangi bir konuda verilecek kararın zor ve karmaşık olmasının bireyin daha fazla karar yorgunluğu yaşamasına neden olacağını belirtmiştir (Oto, 2012: 46-50). Örneğin, Hickman ve diğerleri (2018: 192) karar yorgunluğu ölçeğini, özellikle kritik duruma sahip hastaların birinci derecede sorumlu yakınlarının bulunmuş oldukları durumları, karar verme aşamalarında yaşamış oldukları sıkıntıları gösteren birçok kanıtlayıcı durum olmasına rağmen güvenilir ve geçerli bir ölçümünün olmaması neticesinde oluşturulmuştur.

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, tekrarlanan karar almaların zihinsel kaynakları tüketerek karar yorgunluğunu etkilediği ve verilen kararların zor ve karmaşık olmasının karar yorgunluğunu artırdığı görülmektedir. Benzer şekilde, Tierney (2011) tarafından da bireylerin gün boyu çeşitli nedenlerden dolayı seçim yapması gerektiği ve hepsinde de mantıklı ve kaliteli karar vermiş olmayı istemesine rağmen bunun zor olacağı ve başaramayacağı, biyolojik olarak etkilerinin görüleceği ve dolayısıyla yoğun karar süreçlerinde beynin kısa yollar arayacağı belirtilmiştir.

3. Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı

İncelenmiş literatürden yola çıkarak kişilerin zor koşullar (yoğun iş stres ortamı, motivasyon kaybı, günlük hayat içerisinde saygınlık kaybı, rekabet koşulları içerisinde başarısız olma korkusu vb.) altında karar vermelerinde güçlükler yaşadıkları görülmüştür. Bu sebeple kişilerin karar yorgunluklarının

tespitinin önemli olduğu söylenebilir. Çünkü karar yorgunluğu düzeyi yüksek olan kişilerin hatalı kararlar vermesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Buradan yola çıkarak çalışmanın amacı Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanmasıdır. Bu çalışmanın temel amacıdır. Aynı zamanda, elde edilen veri seti üzerinden çalışanların karar yorgunluk düzeyleri arasında çalışılan sektör açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığının ortaya konulması ise çalışmanın ikincil amacıdır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi, Çalışma Evreni ve Örneklem

Bu çalışmada Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen "Karar Yorgunluğu Ölçeği"nin Türkçeye uyarlanması amacıyla Google anket yönteminden faydalanılmış ve elde edilen verilere geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Araştırma sürecinde verilerin elde edilmesi Haziran 2021 ile Aralık 2021 tarihleri arasında yer almıştır.

Alan yazında, iki tür evrenden bahsedilmektedir. Biri, araştırma evreni olarak da nitelenen genel evren, diğeri ise, çalışma evrenidir. Genel evren tanımlaması kolay ama ulaşılması güç hatta çoğu zaman imkânsız olan evrendir (Koç Başaran, 2017; Karasar, 1998). Eğer ilgili grup ulaşamayacak kadar büyükse veya coğrafi olarak dağınıksa bu grubun çalışmasının sonuçları zaman, maliyet ve çaba açısından oldukça masraflıdır (Maxwell, 2012). Dawson (2007) tarafından araştırmacıların, araştırmaları için daha küçük ve daha kolay kontrol edilebilen sayıda katılımcıları çalışma evreninden seçmesi, "örnekleme" olarak tanımlanmaktadır. Araştırmacıların katılımcıları evrenin içindeki öğelerden veya bireylerden kolay ulaşılabilir, uygun ve gönüllü olanlardan seçmesi ise "uygun örnekleme yöntemi" (Korkmaz, 2020; Gravetter & Forzano, 2012) olarak adlandırılmaktadır. Benzer şekilde, kolay ulaşılabilir örneklemede ise araştırmacı, hali hazırda var olan öğeler içerisinde kolay ulaşabileceği ve yeterli sayıda öğeyi örneklem olarak belirlemektedir. Bu yüzden bu örnekleme şans eseri, tesadüfi, kazara örnekleme olarak da ifade edilmektedir (Singleton ve Straits, 2005).

Bu araştırmanın evreni 12.589.820 çalışandan (TUİK, 2021) oluşmakta olup, söz konusu evrenin tamamına ulaşılmasının zaman ve maliyet açısından zor olduğu açıkça görülmektedir. Çalışmanın örnekleme içerisinde yer alacak katılımcıların, çalışma evreni içerisinde yer alan, kamu veya özel sektör ayırt etmeksizin herhangi iş yerinde çalışması yeterli görülmüştür. Çünkü, Covid-19 Sürecinde uygulanan bu araştırmanın ölçeği "çalışanların karar yorgunluğu" ile ilgilidir. Bu yüzden özellikle sektörel bazda bir ayırım yapılmadan tüm sektörlerin bu kapsamda yer alabileceği ve elde edilen bulgular sayesinde sektörel farklılıkların da değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Bahse konu nedenlerden dolayı, literatürde belirtilen bilgilerden de yararlanılarak, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden olan, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi (Fraenkel & Wallen, 2006) kullanılarak, telefon görüşmeleri, e-posta ve sosyal medya platformları (Whatsup, Facebook, Instagram gibi) aracılığıyla araştırmanın Google anket linki dağıtılmış ve böylece 464 çalışan bu linkler sayesinde ankete cevap vermiştir. Ancak yapılan değerlendirmeler sonucunda analiz kapsamına dahil edilmesi uygun görülen 446 anket üzerinden analizlere devam edilmiştir. Katılımcıların sektörel dağılımları arasında oransal farklılıklar görülmektedir. Bu durumun sebebi ise araştırmacıların sağlık ve eğitim sektöründe görev yapmalarından dolayı özellikle sağlık ve eğitim sektöründeki çalışanlara daha fazla ulaşılmış olmasıdır. Mühendislik, emniyet, güvenlik ve diğer sektörlerde çalışanlar ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle ulaşılan bireylerden oluşmaktadır.

Örnekleme büyüklüklerinin belirlenmesi ile ilgili Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 50) ile Saunders (2000) tarafından yapılan çalışmalarda %95 güven aralığında 384 kişiden oluşan örneklemin yeterli olduğu belirtilmektedir. Araştırmaya katılanların sayısının düşüklüğünün, Covid-19 pandemi döneminde çalışanların yoğunluğu ve salgına yakalanma kaygılarının oluşturduğu isteksizlik, stres, tükenmişlik ve benzeri sebeplerden kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bu durum araştırmanın kısıtlı bir yönünü oluşturmuştur. Ancak, Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 50) ile Saunders (2000) tarafından verilen bilgiler ışığında, çalışmada ulaşılan örneklemin çalışma evrenini nispeten temsil ettiği düşünülmüştür.

3.3. Etik Kuruldan İzin

Bu çalışmanın etik olarak uygulanabilmesi açısından, Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 26.04.2021 tarih ve 99 sayılı karar ile onay alınmıştır.

3.4. Karar Yorgunluğu Ölçeğinin (Decision Fatigue Scale) Türkçeye Uyarlanma Basamakları

Bu ölçme aracını geliştiren sorumlu yazar Hickman'dan (2018) elektronik haberleşme yoluyla (e-posta) ölçeğin kullanılması ile ilgili gerekli etik izni alınmış olup Türkçeye uyarlanırken çeşitli aşamalar takip edilmiştir. Bu aşamalarda yapılmış olan her işlem literatürden faydalanılarak yapılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013: 614; Bacon vd., 1995; Hambleton ve Patsula, 1999). Bu işlemler sırası ile ölçüm aracı dilinin İngilizceden Türkçeye çevrilmesi (2 aşama), uzman görüşü alınması (2 aşama), ön test ile ölçme arasının sınanması ve son test ile ölçme aracının geliştirilmesidir. Karar Yorgunluğu Ölçeği (KYÖ) uyarlanma çalışmasının ilk aşamasında alanında uzman kişilerden oluşan üç katılımcının (doktor, hemşire, sağlık çalışanı) fikirlerine sunulmuştur. İlk aşamada ölçme aracı için uzman kişiler, orijinal halinin (İngilizce vers.) Türkçe için uyarlanabileceği şeklinde görüş bildirmişlerdir. Buradan yola çıkarak, bu ölçek yine alanında uzman iki farklı dil editörüne (Bu iki uzman Amerikan Dil ve Edebiyatı alanında çalışmaktadır.) sunularak birbirlerinden habersiz olarak önce bir uzman tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmesi sağlanmıştır. Devamında ise ilk uzmanın Türkçeye çevirdiği ölçek maddeleri ikinci uzman tarafından tekrar Türkçeden İngilizceye çevirimi (translate) gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde sonra uzmanların yerleri değiştirilerek yukarıdaki aşamalar tekrar olarak yapılmıştır. Akabinde ölçme aracının ön test için uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır. Ön test için 63 çalışana ulaşılarak anket uygulanmıştır. Elde edilen ön test sonuçları dikkate alınarak ölçme aracının sınanmasına karar verilmiş olup son test aşamasında ölçme aracının Türk kültürüne uygunluğu açısından geçerliliği ve güvenilirliği yapılmıştır.

3.5. Karar Yorgunluğu Ölçeği

Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen "Karar Yorgunluğu Ölçeği (KYÖ)" iki farklı araştırma aşamasından geçmiştir. Bu geliştirme aşamalarında Hickman ve diğerleri, başlangıçta psikometrik değerlendirme yaparak hem yoğun bakım ünitesinde görev yapan uzman doktor ve hemşirelerin görüşlerinden yararlanarak hem de literatürde olan kavramları bir araya getirerek bir taslak ölçek hazırlamışlardır (Bagozzi vd., 1991; Baumeister vd., 1998; Kaiser, 1960; Kincaid vd., 1975; Norquist vd., 2012; Nunnally ve Bernstein, 1978; Zait ve Berteau, 2011). Taslak ölçekle -kritik durumda olan hastalar hakkında karar verme yetkisine sahip olan bireylere- nörobilişsel görev gibi bir dizi psikososyal ölçüm yapmışlardır. Araştırmacılar verileri, yoğun bakım ekibi tarafından sağlık hizmeti kararının sunulmasından 96 saat sonra (first time) ve 2 ay sonra (second time) kişisel rapor olarak toplamışlardır. İlk uygulamada KYÖ 10 maddeden oluştuğu ifade edilmiş olup ikinci uygulama bu ölçek 9 madde olarak yeniden dizayn etmişlerdir. Hickman ve diğerleri (2018), iki aşamalı şekilde geliştirdikleri bu ölçeğin güvenilirlik kat sayılarını ilk aşamada 0.83 ikinci aşamada ise 0,87 olarak bulmuşlardır. Bu ölçek orijinalinde 4 kategorili şekilde tasarlanmıştır. Ölçeği ise "0= kesinlikle katılmıyorum 3= kesinlikle katılıyorum" olarak kodlamışlardır. Orijinal ölçek puanlaması 0-27 arasında puanlanmıştır.

Ölçek Türkçeye uyarlanırken ölçeğin hassasiyet düzeyini arttırmak için kategori sayısı 5 olarak tekrar düzenlenmiştir. Türkçe uyarlanmasında kategoriler "0= kesinlikle katılmıyorum, 1=katılmıyorum, 2=kararsızım, 3= katılıyorum, 4=kesinlikle katılıyorum" olarak kodlanmıştır.

Ölçeğin puan hesaplanması toplam madde ortalaması üzerinden yapılmıştır. Ortalama formülü ise $[X = (DFS1+ DFS2+ DFS3+ DFS4+ DFS5+ DFS6+ DFS8+ DFS9+ DFS10) /9]$ şeklindedir. Uyarlanması yapılan ölçekte toplam puan yönünden ise 0-36 arasında puan aralığına sahiptir. Bu puan aralıkları dikkate alındığında "0-12=düşük düzey" karar yorgunluğunu, "12-24=orta düzey" karar yorgunluğunu "24-36=yüksek düzey" karar yorgunluğunu ifade etmektedir.

3.6. Kullanılan İstatistiksel Yöntemler ve Bulgular

Verilerin analizinde yapısal eşitlik modellemesi altında doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi psikoloji, sosyoloji, eğitim araştırmaları, sağlık, siyasal bilimler, pazarlama vb. araştırmalarında kullanılan bir tekniktir (Dow vd., 2008). Temel olarak faktör analizi ve regresyon analizinin birleşimidir. Teorik modele göre oluşturulan tahmini kovaryans matrisinin, gözlenen verilerin kovaryans matrisine uygunluğunu test etmektedir (Hox ve Bechger, 1995). Yapısal eşitlik modellemesinin çoklu ve karşılıklı bağımlı ilişkileri tek bir analizde test etmesi yani, bütün ilişkileri aynı anda test etmesi ve gösterge değişkenlerinin mükemmel olarak ölçülemeyeceği kabul ederek göstergelerin hata varyansları da hesaplamalara dâhil etmesi, modeli diğerlerinden ayıran iki temel özelliğidir (Hair vd., 1998).

3.6.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA):

Önceden oluşturulan bir model aracılığıyla gözlenen değişkenlerden yola çıkarak gizli değişken (faktör) oluşturmaya yönelik bir işlemdir. Genellikle ölçek geliştirme ve geçerlilik analizlerinde kullanılmakta veya önceden belirlenmiş bir yapının doğrulanmasını amaçlamaktadır. Çok sayıda gözlenen veya ölçülen değişken tarafından temsil edilen gizli yapıları içeren, çok değişkenli istatistiksel analizleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Aytaç ve Öngen, 2012; Gül vd., 2020). Bu bilgiler ışığında, yapısal eşitlik modellerinde teoride var olan kavramsal model, veri yardımı ile test edilmeye çalışılır. Araştırma kapsamında doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Türkçe'ye uyarlanarak DFA'sı yapılan "Karar Yorgunluğu Ölçeği" tek boyuttan oluşmaktadır. Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen 9 maddeli bu ölçek orijinal dilindeki kural ve yönlendirmeler dikkate alınarak model kurulmuştur. Bu model orijinali ile eş değer benzerlikler taşımaktadır.

Likert tipi ölçek geliştirme çalışmalarında temel varsayımlardan birisi de ölçülmek istenen tutumun tümüyle ölçekteki her bir madde arasında monotonik bir ilişki olmasıdır. Başka bir ifade ile her maddenin temelde aynı tutumu ölçmesi varsayımı mevcuttur (Tavşancıl, 2002). Bunun için kategorik tipi bir ölçek geliştirilirken güvenilirlik düzeyini belirlemek için iç tutarlılık ölçütü olarak kabul edilen ve Cronbach tarafından geliştirilen α katsayısının kullanılması uygundur. Cronbach α katsayısı 0 ile 1 arasında değer almaktadır ve ölçeğin α katsayısı ne derece yüksek ise yani, 1'e yakın ise ölçekte yer alan maddelerin o derece birbiriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini ölçmekte oldukları kabul edilmektedir (Tezbaşaran, 1996). Türkçeye uyarlanan bu ölçekten elde edilen Cronbach α değerleri, madde ortalamaları, maddelerin standart sapmaları ile çarpıklık-basıklık değerleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Table 1: Karar Yorgunluğu Ölçeği Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Basıklık-Çarpıklık ve Güvenirlik Katsayısı

Ölçek Maddeleri	ort	s.s.	Basıklık	Çarpıklık	α
(DFS1) Çok yorgun ve stresli olduğum için karar vermede zorlanıyorum.	1,69	0,98	-0,589	0,002	
(DFS2) Konsantre olamadığım için karar vermede zorlanıyorum.	1,63	1,04	-0,652	0,069	
(DFS3) Bilgiyi alma ve kullanma benim için çok zor olduğundan karar vermede zorluk yaşıyorum.	1,08	0,98	-0,061	0,677	0,861
(DFS4) İyi kararlar vermek için kendime yeterince güvenmiyorum.	1,00	1,07	0,516	1,037	
(DFS5) Karar vermek çok fazla çaba gerektirir.	1,58	1,14	-0,549	0,411	
(DFS6) Benim adıma başkası karar vermelidir.	0,44	0,86	3,960	2,151	

(DFS8) Hangi seçeneğin en iyisi olduğuna karar veremiyorum.	1,27	0,97	-0,286	0,542
(DFS9) Dikkatlice düşünmeden kararlar veriyorum.	1,01	0,98	0,174	0,816
(DFS10) Ruh halim karar vermeyi zorlaştırıyor.	1,34	1,06	-0,231	0,559

Ölçekten elde edilen toplam puan=11,04

Tablo 1'e bakıldığında ölçeğin güvenirlik katsayısının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca saha çalışılan bu ölçekten elde edilen çarpıklık-basıklık değerlerine bakıldığında elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda değişkenlerin karşılaştırılmasında parametrik analiz tekniklerinden yararlanılmıştır.

Tablo 2: Doğrulayıcı Faktör Analizi Model Uyum İndeksleri (CFA)

Model Uyum Kriterleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Değer
CMIN/SD	$\chi^2/sd \leq 3$	$\chi^2/sd \leq 5$	3,420
<i>Comparative Fit Indices</i>			
TLI (NNFI)	$0,95 \leq NNFI$	$0,90 \leq NNFI$	0,942
IFI	$0,95 \leq IFI$	$0,90 \leq IFI$	0,965
CFI	$0,97 \leq CFI$	$0,95 \leq CFI$	0,965
RMSEA	$RMSEA \leq 0,05$	$RMSEA \leq 0,08$	0,074
<i>Residual Baseline Fit Indices</i>			
RMR	$0 < RMR \leq 0,05$	$0 < RMR \leq 0,08$	0,038
<i>Absolute Fit Indices</i>			
GFI	$0,90 \leq GFI$	$0,85 \leq GFI$	0,964
AGFI	$0,90 \leq AGFI$	$0,85 \leq AGFI$	0,926

Tablo 2 incelendiğinde, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA/CFA) değerlerinin $\chi^2/df=3.420 < 5$, $0.900 < TLI=0.942$, $0.900 < IFI=0.965$, $0.950 < CFI=0.965$, $0.08 < RMSEA=0.074$, $0.05 < RMR=0.038$, $0.900 < GFI=0.964$ ve $0.900 < AGFI=0.926$ olduğu görülmüştür. Buna göre kurulan modelin uyumu değerlendirildiğinde ölçme aracının genel itibarıyla kabul edilebilir uyum gösterdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, yapılan DFA/CFA değerlerine bakıldığında, Karar Yorgunluğu Ölçeği'nin kullanılabilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

Table 3: Karar Yorgunluğu Ölçeğinin Regresyon Katsayıları

	Tahmin	S.h.	Kritik Oran	p
DFS1 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	1,000			
DFS2 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	1,043	0,059	17,637	***
DFS3 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,874	0,069	12,646	***
DFS4 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,817	0,075	10,880	***
DFS5 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,838	0,079	10,565	***
DFS6 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,488	0,060	8,080	***

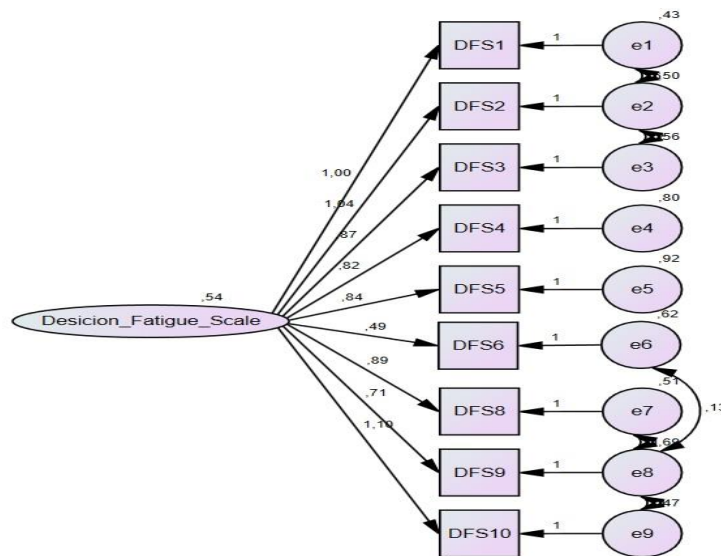
	Tahmin	S.h.	Kritik Oran	p
DFS8 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,894	0,068	13,178	***
DFS9 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,707	0,071	9,986	***
DFS10 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	1,097	0,075	14,673	***

Tablo 3'te ölçme aracından elde edilen regresyon katsayılarının (regression weights) değerleri verilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, ölçme aracının maddelerinin gözlenen yüklenimleri gösterilmiştir. Öyle ki, regresyon katsayı değerlerinin oldukça yüksek çıktığı anlaşılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılan ölçeğin standartlaştırılmış regresyon kat sayıları Tablo 4'te verilmiştir.

Table 4: Karar Yorgunluğu Ölçeği Ölçeğinin Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

	Tahmin
DFS1 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,746
DFS2 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,734
DFS3 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,652
DFS4 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,558
DFS5 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,542
DFS6 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,415
DFS8 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,678
DFS9 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,530
DFS10 ← Karar Yorgunluğu Ölçeği	0,763

Tablo 4 incelendiğinde "Karar Yorgunluğu Ölçeği" standartlaştırılmış regresyon kat sayılarının yüksek olduğu görülmüştür.

Şekil 1: Modelin AMOS diagramı

Table 5: Araştırmaya Katılan Çalışanların Değişkenler Açısından Karar Yorgunluğu Ölçeğindeki Farklılıklar

Değişkenler		n	%	\bar{X}	s.s.	t	p
Cinsiyet	Kadın	268	60,1	11,51	6,12	1,915	0,056
	Erkek	178	39,9	10,34	6,51		
Medeni Durum	Evli	282	63,2	10,43	5,91	-2,720	0,007*
	Bekar	164	36,8	12,10	6,79		
Çalışılan Sektör	Kamu Sektörü	317	71,1	11,24	6,18	1,434	0,152
	Özel Sektör	96	21,5	10,20	6,31		
Değişkenler		n		\bar{X}	s.s.	F	p
Kuşak Durumu	^a Bebek Patlaması Kuşağı	8	1,9	9,62	5,78	3,863	0,010* b<c,d
	^b X Kuşağı arası	167	37,4	9,89	5,92		
	^c Y Kuşağı	191	42,8	11,48	5,72		
	^d Z Kuşağı	80	17,9	12,53	7,89		
Çalışılan sektör	Sağlık	155	34,7	11,81	6,31	2,250	0,063
	Eğitim	141	31,6	11,08	6,40		
	Mühendislik	27	6,1	12,29	7,55		
	Güvenlik, emniyet ve savunma	12	2,7	8,75	7,48		
	Diğer	111	24,9	9,86	5,49		
Eğitim Durumu	İlköğretim ve lise	40	9,0	9,05	5,62	2,141	0,094
	Önlisans	50	11,2	10,08	6,35		
	Lisans	225	50,4	11,37	6,50		
	Lisansüstü	131	29,4	11,45	6,02		
Kıdem Yılı	1 yıldan az	34	7,6	13,14	6,72	2,230	0,065
	1-5 yıl	81	18,2	11,88	6,18		
	6-10 yıl	63	14,1	10,61	5,72		
	11-15 yıl	94	21,1	10,84	6,01		
	16 yıl ve üzeri	145	32,5	10,16	6,13		
COVID-19 pandemi dönemindeki çalışma tarzı	Evden / Uzaktan Çalışıyorum	84	18,8	12,21	7,66	1,596	0,204
	İş yerine giderek	221	49,6	10,79	6,12		
	Bazen iş yeri bazen evden çalışıyorum	117	26,2	10,97	5,49		

*= $p<0,05$

Tablo 5 incelendiğinde, cinsiyet ($t=1.915$; $p=0.056$), çalışılan sektör ($t=1.434$; $p=0.152$), çalışılan sektör ($F=2.250$; $p=0.063$), eğitim durumu ($F=2.141$; $p=0.094$) kıdem yılı ($F=2.230$; $p=0.065$) ile Covid-19 pandemi sürecindeki çalışma tarzı değişkenleri ($F=1.596$; $p=0.204$) açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, medeni durum ($t=-2.720$; $p=0.007$) ve kuşak durumu ($F=3.863$; $t=0.010$) açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tespiti yapılan farklılıkların kaynaklarına bakıldığında sırasıyla; medeni durum değişkeni açısından bekar bireylerin karar yorgunluğu ortalamalarının evlilere göre daha yüksek olduğu, kuşak durumu açısından X kuşağı çalışanların karar yorgunluğu ortalamasının hem Y kuşağı çalışanından hem de Z kuşağı çalışanından daha düşük olduğu görülmüştür. Çalışanların kuşak durumlarının ayırt edilmesinde, Bencsik ve diğerleri (2016) tarafından yapılan sınıflandırmadan yararlanılmıştır. Ayrıca, çalışanların sektörleri incelendiğinde, sağlık, eğitim, mühendislik ve güvenlik sektörlerinin öne çıktığı görülmüştür. Ancak, örneklemin %24,9'unu oluşturan "diğer" çalışanların sektörleri için veriler incelenmiş ve bu örneklemin genellikle sanayi, bankacılık ve finans, tarım sektöründe çalışanlardan oluştuğu ortaya konulmuştur.

Ayrıca, kıdem yılı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememişken grup içi ortalamalara bakıldığında kıdem yılı arttıkça araştırmaya katılan bireylerin karar yorgunluklarının düştüğü gözlenmiştir. Kıdem yılı ile kuşak durumu birlikte değerlendirildiğinde aslında mesleğindeki daha kıdemli olan çalışanların gençlere göre karar alma sürecinde daha deneyimli olduklarından Covid-19 pandemi sürecinde daha az karar yorgunluğu yaşadıkları ortaya konulmuştur.

4. Sonuç

Bu çalışmada Hickman ve diğerleri (2018) tarafından geliştirilen "Karar Yorgunluğu Ölçeği" Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin öncelikle Türkçeye uyarlanması amacıyla, doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analiz bulgularına bakıldığında, $\chi^2 /df=3.420 < 5$, $0.900 < TLI=0.942$, $0.900 < IFI=0.965$, $0.950 < CFI=0.965$, $0.08 < RMSEA=0.074$, $0.05 < RMR=0.038$, $0.900 < GFI=0.964$ ve $0.900 < AGFI=0.926$ olarak bulunmuştur. Bu değerlere göre kurulan modelin mükemmel uyum gösterdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan araştırmada kullanılan ölçme aracının yüksek düzeyde güvenilir (Cronbach Alpha (α) katsayısı 0.861) olduğu ifade edilebilir. Böylelikle, karar yorgunluğu ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre bu ölçme aracının farklı sektörlerdeki çalışanların karar yorgunluk düzeylerini tespit etmek için kullanılabilirliği söylenebilir. Böylece, araştırma amacına ulaşılmıştır.

Yapılan saha çalışmasıyla sekiz demografik değişken kullanılarak veriler toplanmıştır. Bu değişkenlerden bazılarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıklara bakıldığında, medeni durum değişkeninde bekar bireylerin ($X=12.10$; $sd=6.79$) evlilere ($X=10.43$; $sd=5.91$) göre daha yüksek karar yorgunluğuna sahip oldukları anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan çalışanların kuşak durumu açısından incelendiğinde ise, Z kuşağı çalışanlar ($X=12.53$; $sd=7.89$) ile Y kuşağı çalışanların ($X=11.48$; $sd=5.72$) karar yorgunluğu düzeylerinin X kuşağı çalışanların ($X=9.89$; $sd=5.92$) karar yorgunluğu düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır (bkz.: tablo 5).

Ayrıca, alana yönelik bir araştırma bağlamında, Covid-19 pandemisi sürecinde, farklı sektörlerde çalışanların karar yorgunluğu seviyelerinin düşük düzeyde ($X=11.04$) olduğu görülmüştür. Buna göre, özellikle Covid-19 pandemisi sürecinde, farklı sektörlerde çalışanların karmaşık ve zor koşullar altında bile çok yüksek düzeyde karar yorgunluğu yaşamadıkları gözlenmiştir. Diğer taraftan, evli çalışanların bekar çalışanlara göre, kıdem yılı fazla olan çalışanın diğer çalışanlara göre ve X Kuşağı çalışanın ise kendisinden sonra gelen diğer kuşak çalışanlarına göre daha düşük düzeyde karar yorgunluğu yaşadıkları belirlenmiştir. Elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, aslında farklı sektörlerdeki çalışanların karar yorgunluk düzeylerinin benzer olduğu görülmüştür. Ayrıca, sektör fark etmeksizin çalışanın mesleğinde geçirdiği süre arttıkça yani kıdem yılı arttıkça Covid-19 pandemisi gibi zor ve karmaşık süreçlerde bile karar yorgunluğunun çok fazla yaşanmayacağı öngörülmüştür.

Ayrıca, Hickman vd. (2018: 208) tarafından da belirtildiği üzere, karar Yorgunluğu ölçeği kolay uygulanabilen bir ölçektir. Çeşitli eğitim ve okuryazarlık düzeylerine sahip bireyler tarafından da anlaşılabilir şekilde uygulanabilmektedir. Ancak, bu ölçek her ne kadar kritik hasta yakını olup bu

durumda karar verme durumunda olan bireylerde kullanılmış olsa da belirsizlik ya da farklı durumlarda karar verme sürecindeki tüm bireyler içinde kullanılabilir bir ölçek olarak uygulanabilir.

Kısıtlar

Araştırmanın Covid-19 pandemi döneminde gerçekleştirilmesi veri toplama açısından online (Google form) platforma yönlendirmiştir. Bu şartlar altında pandemi döneminde çalışanların karar yorgunluğu düzeylerini tespit etmek için 464 kişiye ulaşılmış ancak kullanılabilir düzeydeki 446 veri değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Bu da araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır. Ayrıca, pandemi sürecindeki iş yoğunluğunun ve salgına yakalanma endişesinin yarattığı kaygılardan dolayı daha fazla örnekleme ulaşılamadığı düşünülmektedir. Bu durum ise araştırmanın diğer bir kısıtıdır.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.
The authors have no conflict of interest to declare.

Yazarların Katkıları/Authors Contributions

Çalışmanın Tasarlanması: Yazar-1 (%20), Yazar-2 (%80)
Conceiving the Study: Author-1 (%20), Author-2 (%80)
Veri Toplanması: Yazar-1 (%60), Yazar-2 (%40)
Data Collection: Author-1 (%60), Author-2 (%40)
Veri Analizi: Yazar-1 (%70), Yazar-2 (%30)
Data Analysis: A Author-1 (%70), Author-2 (%30)
Makale Gönderimi ve Revizyonu: Yazar-1 (%80), Yazar-2 (%20)
Submission and Revision: Author-1 (%80), Author-2 (%20)

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).
Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Adair, J. (2000), *Karar Verme ve Problem Çözme*, (Çev. N. Kalaycı), (Ed. M. T. Atay), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akdemir, B. (2020), *Karar Yorgunluğu, İçinde: İnsan Kaynakları Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar*, Ed. Bünyamin Akdemir, İkinci Baskı, Bölüm 14, ss. 423-450, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Aytaç, M. ve Öngen B. (2012), Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinin Yapı Geçerliliğinin İncelenmesi, *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya*, 5(1), s.14-22.
- Bacon, D. R., Sauer P. L. & Young M. (1995), Composite Reliability in Structural Equations Modeling, *Educational and Psychological Measurement*, 55(3), s.394-406.
- Bagozzi, R. P., Yi Y., & Phillips L. W. (1991), Assessing Construct Validity in Organizational Research, *Administrative Science Quarterly*, 36, s.421-458.
- Baldwin, D. C., Daugherty S. R. (2004), Sleep Deprivation and Fatigue in Residency Training: Results of A National Survey of First- And Second-Year Residents, *Sleep*, 27(2), s.217-223.
- Baştuğ, İ. (2006), *Karar Verme Sürecinde Sezginin Önemi ve Türk Merkezi Yönetimindeki Geçerliliği*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale (Türkiye).
- Baumeister, R. F., & Tierney J. (2011), *Willpower: Why Self-Control is The Secret to Success*, London: Penguin Books.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky E., Muraven M., & Tice D. M. (1998), Ego Depletion: Is The Active Self A Limited Resource?, *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), s.1252-1265.

- Bencsik, A., Horváth-Csikos G., & Juhász T. (2016), Y and Z Generations at Workplaces, *Journal of Competitiveness*, 8(3), s.90-106.
- Can, H. (1992), *Organizasyon ve Yönetim*, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Certo, S. C. (2003), *Modern Management*, New Jersey: PrenticeHall.
- Danziger, S., Levav J., & Avnaim-Pesso L. (2011), Extraneous factors in judicial decisions. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 108(17), s.6889–6892.
- Dawson, C. (2007). *A practical guide research methods*, (3. Baskı), United Kingdom: British Library Cataloguing in Publication Data.
- Dessler, G. (2004), *Management*, New Jersey: Pearson Education Ltd.
- Donaldson, P., & Clifford J. (1980), *The Economy and Decision Making*, St. Paul: West Publishing Company.
- Dow, K. E., Jackson C., Wong J., & Leitch R. A. (2008), A Comparison of Structural Equation Modeling Approaches: The Case of User Acceptance of Information Systems, *Journal of Computer Information Systems*, 48(4), s.106-114.
- Eagleman, D. (2013), *Incognito: Beynin Gizli Hayatı*, Çev. Zepnep Arık Tozar, İstanbul: Domingo Yayınevi.
- Fraenkel J.R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill International Edition.
- Gailliot, M. T., & Baumeister R. F. (2007), The Physiology of Willpower: Linking Blood Glucose to Self-Control. *Personality and Social Psychology Review?*, An Official Journal of the Society for Personality and Social Psychology Inc., 11(4), s.303–327.
- Genç, G. B. (1994), *Karar Verme Sürecinin Analizi*, Bilim Uzmanlığı Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gilovich, T., Griffin D., & Kahneman D. (2002), *Heuristics and Biases: The Psychology of Intuitive Judgment*, New York: Cambridge University Press.
- Gravetter, J.F., & Forzano, L. B. (2012). *Research methods for the behavioral sciences*, (4. Baskı). USA: Linda Schreiber-Ganster.
- Gül, O., Soygüden A. ve Karagöz Y. (2020), Okul Sporları Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(46), s.306-321.
- Hagbaghery, A. M., Salsali M., & Ahmadi F. (2004), The Factors Facilitating and Inhibiting Effective Clinical Decision-Making in Nursing: A Qualitative Study. *BioMed Central Nursing*, 3(2), s.1-11.
- Hair, J. F., Anderson R. E., Tahtam R. L., & Black W. C. (1998), *Multivariate Data Analysis*, 5th Edition, New Jersey: Prentice Hall International Inc.
- Hambleton, R. K., & Patsula L. (1999), Increasing the Validity of Adapted Tests: Myths to Be Avoided and Guidelines for Improving Test Adaptation Practices, *Journal of Applied Testing Technology*, 1(1), s.1-30.
- Harrison, Y., & Horne J. A. (2000). The Impact of Sleep Deprivation on Decision Making: A Review, *J Exp Psychol Appl.*, 6(3), s.236–249.
- Harrison, E. F. (1996). A Process Perspective on Strategic Decision Making, *Management Decision*, 34(1), s.46-53.
- Hedberg, B., & Larsson U. S. (2004), Environmental Elements Affecting the Decision-Making Process in Nursing Practice, *Journal of Clinical Nursing*, 13(3), s.316-324.

- Hickman, R. L., Pignatiello G. A., & Tahir S. (2018), Evaluation of The Decisional Fatigue Scale among Surrogate Decision Makers of the Critically Ill, *Western Journal of Nursing Research*, 40(2), s.191-208.
- Hirshleifer, D., Levi Y., Lourie B., & Teoh S. H. (2019), Decision Fatigue and Heuristic Analyst Forecasts, *Journal of Financial Economics*, 133(1), s.83-98.
- Hox, J. J., & Bechger T. M. (1995), An Introduction to Structural Equation Modeling, *Family Science Review*, 11, s. 354-373.
- Hunt, T. C., Ambrose J. P., Haaland B., Kawamoto K., Dechet C. B., Lowrance W. T., ... & O'Neil B. B. (2021), Decision Fatigue in Low-Value Prostate Cancer Screening, *Cancer*, 127(18), s.3343-3353.
- Johnson, E. J., & Goldstein D. (2003), Do Defaults Save Lives?, *Science*, 302(5649), s.1338-1339.
- Kaiser, H. F. (1960), The Application of Electronic Computers to Factor Analysis, *Educational and Psychological Measurement*, 20, s.141-151.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 8. Basım. Ankara: Nobel Yayım Dağıtım.
- Kemper, C. A. (2014), Updates, *Infectious Disease Alert*, 33(6), s.70-71.
- Kıral, E. (2015), Yönetimde Karar ve Etik Karar Verme Sorunsalı, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), s.73-89.
- Kırpık, G. (2020), Literature Review on "Decision Fatigue": Example of Google Scholar Database, Ed. Özer Özçelik, *Studies on Interdisciplinary Economics and Business- Volume III*, First Edition, pp. 395-403 Berlin: Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Kincaid, J. P., Fishburne R., Rogers R., & Chissom B. (1975), Derivation of New Readability Formulas (Automated Readability Index, Fog Count and Flesch Reading Ease Formula) for Navy Enlisted Personnel, <https://stars.library.ucf.edu/istlibrary/56/>, (Erişim Tarihi: 29.07.2022).
- Koç Başaran, Y. (2017). *Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(47), s. 480-495.
- Kouchaki, M., & Smith I. H. (2014), The Morning Morality Effect: The Influence of Time of Day on Unethical Behavior, *Psychological Science*, 25(1), s.95-102.
- Kurt, S., & Karaaziz M, Covid-19 Pandemisinin Psikososyal Alandaki Etkileri. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3(2), s.81-91.
- Kuzgun, Y. (2003), *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Loveland, E. (2019), Decision Fatigue: Recognize it and Get Back on Track, *Journal of College Admission*, Issue 243, s.52-56.
- Maxwell, J.A. (2012). *Qualitative Research Design: An Interactive Approach* (Vol. 41). New York: Sage Publications.
- Moç, T. (2019), Bireylerin Kişilik Tipleri ile Örgütlerde Yaşanan Çatışmalarda Tercih Edilen Çözüm Stratejileri Arasındaki İlişki, *BMIJ*, 7(5): 2073-2093, doi: <https://doi.org/10.15295/bmij.v7i5.1273>.
- Natal, G., & Saltzman B. (2022), Decisions, Decisions, Decisions: Decision Fatigue in Academic Librarianship, *The Journal of Academic Librarianship*, 48(1), 102476.
- Norquist, J. M., Girman C., Fehnel S., DeMuro-Mercon C., & Santanello N. (2012), Choice of Recall Period for Patient-Reported Outcome (PRO) Measures: Criteria for Consideration, *Quality of Life Research*, 21, s.1013-1020.
- Nunnally, J. C., & Bernstein I. H. (1978), *Psychometric Testing*, New York: McGraw-Hill.
- Oto, B. (2012), When Thinking is Hard: Managing Decision Fatigue, *EMS World*, 41(5), s.46-50.

- Persson, E., Barrafreem K., Meunier A., & Tinghög G. (2019), The Effect of Decision Fatigue on Surgeons' Clinical Decision Making, *Health Economics*, 28(10), s.1194-1203.
- Phelps, E. A., Lempert, K. M., & Sokol-Hessner, P. (2014), Emotion and decision making: multiple modulatory neural circuits. *Annual review of neuroscience*, 37(1), s.263-287.
- Pignatiello, G. A., Martin, R. J., & Hickman R. L. (2020), Decision Fatigue: A Conceptual Analysis, *Journal of Health Psychology*, 25(1), s.123-135.
- Polman, E. & Vohs K. D. (2016), Decision fatigue, choosing for others, and self-construal, *Social Psychological and Personality Science*, 7(5), s.471-478.
- Radwin, L. E. (1998), Empirically Generated Attributes of Experience in Nursing, *Journal of Advanced Nursing*, 27(3), s.590-95.
- Samuelson, W., & Zeckhauser R. (1988), Status Quo Bias in Decision Making, *Journal of Risk and Uncertainty*, 1(1), s.7-59.
- Saunders, L. T. (2000), *Research Methods for Business Students*, Second Edition, United States: Prentice-Hall.
- Schall, J. D. (2005), Decision Making, *Current Biology*, 15(1), s.9-11.
- Scott, L. D., Arslanian-Engoren C., & Engoren M. C. (2014). Association of Sleep and Fatigue with Decision Regret among Critical Care Nurses, *American Journal of Critical Care*, 23(1), s.13-23.
- Sievertsen, H. H., Gino F., & Piovesan M. (2016), Cognitive Fatigue Influences Students' Performance on Standardized Tests, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(10), s.2621-2624.
- Singleton, R.A., & Straits, B.C. (2005). *Approaches to social research* (4th ed.). New York: Oxford University Press.
- Sucu, G., Dicle A. ve Saka O. (2012), Hemşirelikte Klinik Karar Verme, Etkileyen Etmenler ve Karar Verme Modelleri, *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(1), s.52-60.
- Sunstein, C. R. (2014), Choosing not to choose, *Duke Law Journal*, 64(1), s.1-52.
- Tabachnick, B. G., & Fidell L. S. (2013), *Using Multivariate Statistics*, 7th Edition. United States: Pearson.
- Tavşancıl, E. (2002), *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tekin, Ö. (2009), İşletmelerin Karar Verme Düzeylerinde Stratejik Planlamanın Yeri ve Ticari Bankalarda Uygulanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Tezbaşaran, A. A. (1996), *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tierney, J. (2011), Do You Suffer From Decision Fatigue? <https://www.nytimes.com/2011/08/21/magazine/do-you-suffer-from-decision-fatigue.html>, (Erişim Tarihi: 29.07.2022).
- TUİK (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ucretli-Calisan-Istatistikleri-Ocak-2021-37498> (Erişim Tarihi: 02.10.2022).
- Wang, Y., & Ruhe G. (2007), The Cognitive Process of Decision Making. *International Journal of Cognitive Informatics and Natural Intelligence (IJCINI)*, 1(2), s.73-85.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan S. (2004), *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zait, A., & Berteau P. (2011), Methods for Testing Discriminant Validity, *Management & Marketing Journal*, 9, s.217-224.